

RAPPORT 2018:11

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

FIBER I KNIVSMEDSGATAN

RAÄ 21:1
KNIVSMEDSGATAN
VADSTENA STAD OCH KOMMUN
ÖSTERGÖTLANDS LÄN

HELÉN ROMEDAHL

Fiber i Knivsmedsgatan

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Arkeologisk bakgrund och tidigare arkeologiska undersökningar	4
Syfte och metod	4
Resultat	4
Referenser	5
Tekniska uppgifter	8

Omslagsbild: Ett avsnitt av Knivsmedsgatan. Foto mot sydöst, Helén Romedahl, ÖM.

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM

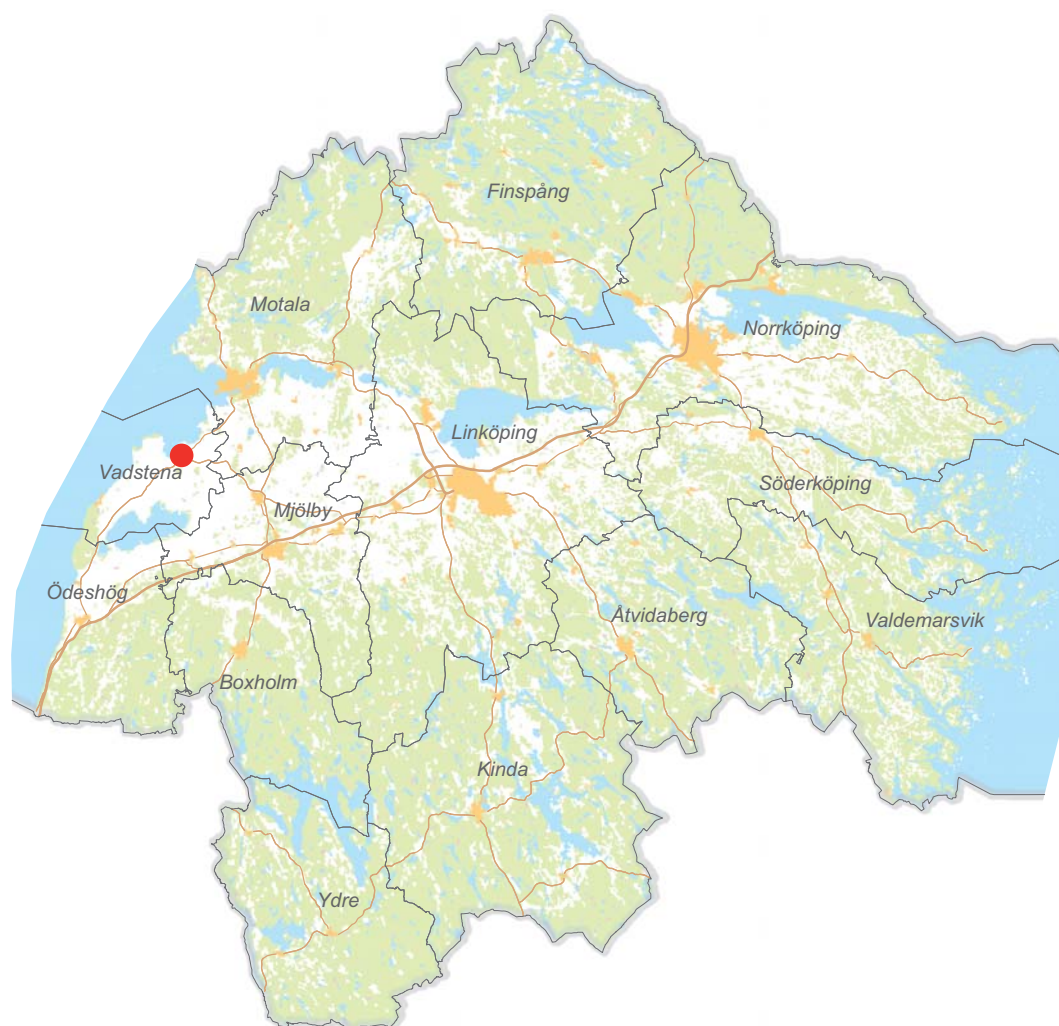
ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

Den 23 maj 2018 genomförde Östergötlands museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning på Knivsmesdgatan i Vadstena stad och kommun, Östergötlands län. Arbetet utfördes med anledning av ett en fiberkabel skulle läggas ned utmed Knivsmesdgatans trottoar. Schaktet berörde enbart moderna bärlager. Inget av arkeologiskt intresse framkom.

Helén Romedahl
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:2 000.

Inledning

Den 23 maj 2018 genomförde Östergötlands museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i Knivsmedsgatan i Vadstena stad och kommun, Östergötlands län. Arbetet utfördes i samband med schaktning för fiberkabel. Exploateringen omfattade även ett avsnitt av Helgeandsgatan. Under tecknad gjorde emellertid bedömningen att fortsatt antikvarisk närvaro inte behövdes p g a det ringa schaktdjupet. Den arkeologiska schaktningsövervakningen utfördes efter beslut av Länsstyrelsen Östergötland. För de arkeologiska kostnaderna svarade Ericsson LSS. Ansvarig för undersökningen och rapportarbetet var undertecknad.

Arkeologisk bakgrund och tidigare arkeologiska undersökningar

År 1974 utfördes en undersökning inom kv Borgmästaren 10, direkt norr om korsningen Nygatan och Knivsmedsgatan/Fyllagatan, d v s ca 50 m öster om aktuell undersökning. Här fann man kulturlager och konstruktioner 0,3 - 0,4 m under befintlig markyta. Lagren var totalt 0,8 m mäktiga. Bland konstruktionerna fanns dels rester efter en smedja, dels en påhrad. Påhraden bestod av cirka 1 m långa och 0,2 m breda kluvor. De framkom på 0,7 - 1,1 m djup och hade drivits ned 1,2 m i den orörda bottenleran. Anläggningen tolkades som en eventuell åbrink (Rudbeck 1987; Hasselmo 1982).

Vid samma undersökning framkom en topografisk svacka som tolkats höra samman med åfåran eller ett dike. Tyvärr tycks den inte vara dokumenterad med ritning eller foto och den skriftliga beskrivningen är något svårtolkad: "... den östra [rättelse: västra] delen sluttade brant en meter inom en längd av 6 meter. Denna sluttning som var helt okänd före undersökningen fortsätter mot öster [rättelse: västra] och kan förklaras genom förekomst av en fåra eller dike" (Rudbeck 1987).

I kvarteren norr om Knivsmedsgatan/Fyllagatan finns åtskilliga medeltida stenhus bevarade. Rester efter stenhus har även dokumenterats vid arkeologiska undersökningar. Vidare finns en stenbyggnad med välvd källare i kv Byfogden 3 och 5 och ett medeltida tvåvåningshus i tegel i kv Byfogden 15 (Hasselmo 1982).

Östergötlands museum har genomfört två arkeologiska förundersökningar (2005 och 2015) inom fastigheten kv Byfogden 13. Undersökningens resultaten visar att det finns spår efter bebyggelse inom fastigheten. Lämningarna bestod av en tegelmur, ett spis-/ugnsfundament och en träkonstruktion. Taktegel av medeltida typ kan indikera en medeltida datering. I anslutning till bebyggelsen har även jord med tydliga spår efter odling påträffats. Huruvida odlingen skett på plats eller om jorden förflyttats hit gick inte att avgöra. Sammansättningen av fröer i jorden pekar på en hushållsnära odling med bland annat kål och kryddor. Ett förkolnat sädeskorn i lagret daterades till 1290 - 1420 e Kr (Karls-son 2017).

Under 2017 genomfördes schaktningar för fjärrvärme på motstående sida av den nu aktuella sträckningen i Knivsmedsgatan. Schaktet följde till stora delar en äldre VA-ledning. Ett kortare parti med ostörda kulturlager framkom i schaktväggen in mot trottoaren. Där uppträdde kulturlager på 0,5 - 0,6 m under markytan. Lagren utgjordes av omväxlande sandlager och feta bruna kulturlager som tolkades som spår efter olika gatunivåer. På partiet där ledningsschaktet i Knivsmedsgatan korsade Helgeandsgatan berördes endast sentida schaktfyllningar (Feldt i manus).

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska undersökningen i form av schaktningsövervakning var att i första hand styra markingreppet så att fast fornlämning berördes så lite som möjligt av det planerade arbetsföretaget. Fornlämning som framkom undersöktes avseende karaktär och omfattning samt datering. Schaktet grävdes med hjälp av en liten grävmaskin och med en skopbredd på 0,5 m.

Resultat

Det schaktdjup på 0,5 m som angavs i ansökan till Länsstyrelsen ändrades vid undersökningstillfället till 0,4 m. De första 0,25 m under dagens marknivå utgjordes av moderna bärlager vilka följdes av ett skikt med ren sand. Om denna sand utgjort en föregångare till dagens Knivsmedsgatan gick inte att avgöra då schaktdjupet inte var tillräckligt. Inget av arkeologiskt intresse framkom.

Referenser

Feldt A-C. I manus. *Krossade krus och kullersten. Schaktning för ny fjärrvärme*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Kv Handelsmannen 7, Storgatan, Helgeandsgatan och Knivsmedsgatan, Vadstena stad och kommun, Östergötlands län. Rapportmanus. Östergötlands museum.

Hasselmo, M. 1982. *Vadstena*. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Rapport. Medeltidsstaden 36. Stockholm.

Karlsson, E. 2017. *Hus och kålgård i Kv Byfogden*. Arkeologisk förundersökning inom kv Byfogden 13, Vadstena stad och kommun, Östergötlands län. Östergötlands museum. Rapport 2017:5.

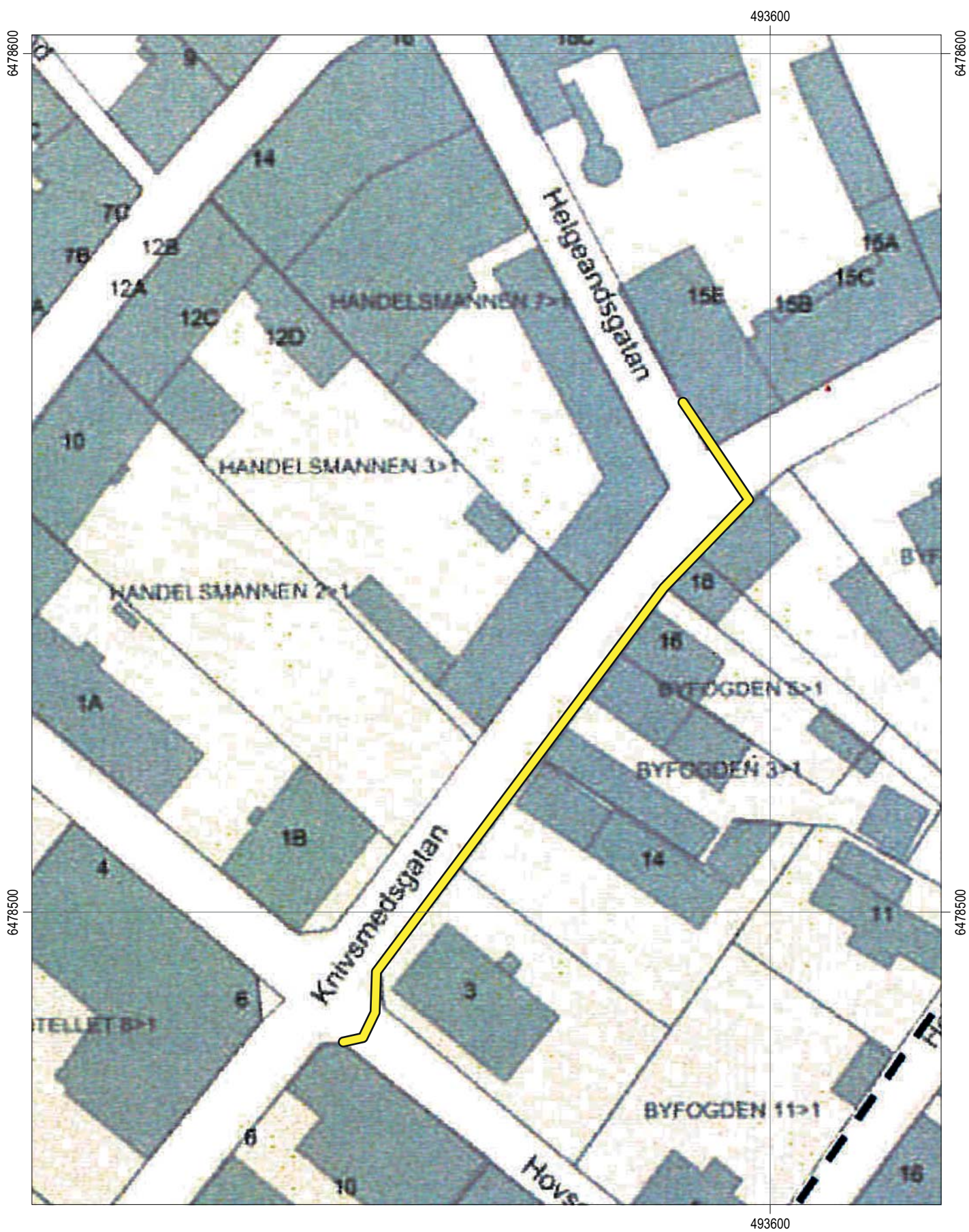
Rudbeck, G. 1987. *Medeltida kulturlager med byggnadslämningar*. Kv Borgmästaren 1, Vadstena, Östergötland. Rapport. Riksantikvarieämbetet.

Kartmaterial

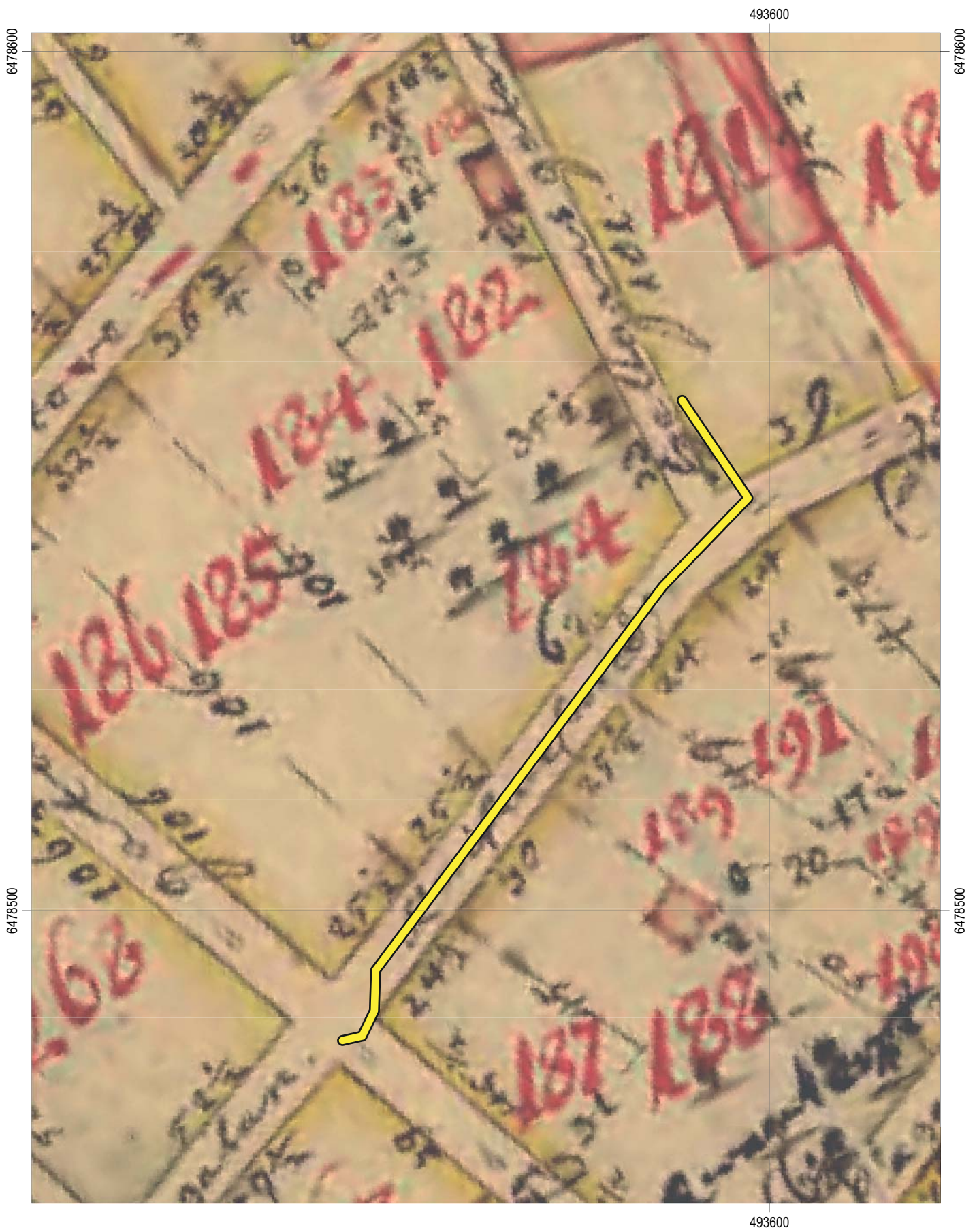
LMS D121-1:4. Upprättad år 1705. Vadstena stad. Östergötlands län.

Figur 3. Schaktet i Knivsmedsgatan. Foto mot väster, Helén Romedahl, ÖM.

Figur 4. Undersökningssträckan mot bakgrund av adresskarta över Vadstena innerstad. Skala 1:600.

Figur 5. Undersökningssträckan mot bakgrund av 1705 års karta över Vadstena stad. Skala 1:600.

Tekniska uppgifter

Fastighet/lokal/område/sträcka	Knivsmedsgatan
Socken/stad	Vadstena
Kommun	Vadstena
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	Vadstena 21:1
Digitala fastighetskartans blad	64E7jNV
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH70
Mätteknik	Manuell inprickning
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens dnr	431-2928-18
Länsstyrelsens handläggare	Göran Gruber
ÖM dnr	0110/18
ÖM projektnr	000916
ÖM Intrasisnr	-
Beställare	Albin Dahlgren/Ericsson LSS
Kostnadsansvarig	Ericsson LSS
Projektledare	Helén Romedahl
Biträdande projektledare	-
Personal	-
Fältarbetstid	2018-05-23
Totalt undersöktes	41m ²
Fynd	-
Foto	Digitala
Analys	-
Grafik	Helén Romedahl
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.

Ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273 Rapport 2018:11 © Östergötlands museum

Östergötlands museum utförde i maj 2018 en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning på Knivsmedsgatan i Vadstena stad och kommun, Östergötlands län. Arbetet utfördes med anledning av ett en fiberkabel skulle läggas ned utmed Knivsmedsgatans trottoar. Schaktet berörde enbart moderna bärlager. Inget av arkeologiskt intresse framkom.

ISSN 1403-9273

Rapport 2018:11